

Date: 23rd November-2025

KELAJAKDA FOYDALANILADIGAN RESURSLAR ZAHIRASI

Boyxurozova Sevinch

Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

Agrabiologiya fakulteti Agrokimyo yoʻnalishi

3- kurs talabasi

Annotatsiya. Tabiat inson hayotining ajralmas qismi boʻlib, oʻsimliklar unda alohida oʻrin tutadi. Oʻsimliklar nafaqat kislorod manbai, balki oziq-ovqat, dori-darmon, kiyim-kechak va turli sohalar uchun xomashyo sifatida ham beqiyos ahamiyatga ega. Ushbu maqolada oʻsimliklarning inson hayotidagi roli, ularni asrash va kelajakda foydalanish uchun tabiiy zahiralarni yaratish zaruriyati yoritilgan. Shuningdek, dorivor va noyob oʻsimlik turlarining ekologik ahamiyati, ularning yoʻqolib ketish xavfi hamda biologik xilma-xillikni saqlash boʻyicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar haqida soʻz yuritiladi. Maqola oʻsimliklar dunyosini muhofaza qilish, qayta tiklash va ekologik barqarorlikni taʼminlashning ilmiy-amaliy asoslarini ochib beradi.

Kalit soʻzlar: oʻsimliklar, tabiiy resurslar, biologik xilma-xillik, ekologiya, dorivor oʻsimliklar, muhofaza, qayta tiklash, barqaror rivojlanish, resurs zahirasi.

Annotation. Nature is an integral part of human life, and plants play a vital role within it. Plants are not only a source of oxygen but also provide food, medicine, clothing, and raw materials for various industries. This article explores the role of plants in human life, the importance of preserving them, and the necessity of creating natural reserves for sustainable future use. It also highlights the ecological significance of medicinal and rare plant species, the threats they face, and the current measures taken to protect biodiversity. The paper emphasizes the scientific and practical importance of conserving plant resources, restoring natural ecosystems, and ensuring environmental sustainability for future generations.

Keywords: plants, natural resources, biodiversity, ecology, medicinal plants, conservation, restoration, sustainable development, resource reserve.

Kirish. Tabiat inson hayotining asosi, barcha tirik mavjudotlar uchun yashash manbai hisoblanadi. Undagi eng muhim boyliklardan biri — bu oʻsimliklardir. Oʻsimliklar biosferadagi hayot jarayonlarining uzluksiz davom etishini taʼminlaydi. Ular havoni kislorod bilan boyitadi, karbonat angidridni yutadi, tuproq unumdorligini oshiradi va ekologik muvozanatni saqlashda muhim oʻrin tutadi. Oʻsimliklar inson hayotida beqiyos ahamiyatga ega. Ular oziq-ovqat, dori-darmon, kiyim-kechak, yogʻoch, qurilish materiallari va boshqa koʻplab mahsulotlar ishlab chiqarish uchun asosiy manba hisoblanadi. Shuningdek, oʻsimliklar estetik zavq bagʻishlaydi, atrof-muhitni chiroyli va sogʻlom saqlashga xizmat qiladi.

Ammo bugungi kunda inson faoliyati natijasida ayrim oʻsimlik turlari yoʻqolib bormoqda, oʻrmonlar kesilmoqda, tuproq va suv ifloslanmoqda. Bunday holatlar tabiatdagi

Date: 23rd November-2025

biologik xilma-xillikka, ekologik muvozanatga hamda inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, o'simliklarni asrab-avaylash, ularni ko'paytirish va kelajakda foydalanish uchun tabiiy zahiralarni yaratish dolzarb masalaga aylanmoqda. O'zbekiston hududi o'zining boy florasi bilan ajralib turadi. Mamlakatimizda 4500 dan ortiq o'simlik turlari mavjud bo'lib, ularning bir qismi noyob va dorivor hisoblanadi. Shu sababli, o'simliklarni muhofaza qilish, ularning tabiiy yashash joylarini saqlab qolish va sun'iy yo'l bilan ko'paytirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Kelajakda foydalaniladigan o'simliklar zahirasi yaratish — bu nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega vazifa. Chunki bu jarayon orqali insoniyatning barqaror rivojlanishi, oziq-ovqat xavfsizligi va ekologik muvozanat ta'minlanadi. Shu bois, o'simliklarni asrash va ko'paytirish har bir insonning burchi, jamiyatning esa umumiy mas'uliyatidir.

Asosiy qism. O'simliklar tabiatdagi eng muhim tirik organizmlar sirasiga kiradi. Ular nafaqat tabiat go'zalligini bezaydi, balki butun hayot zanjirining asosi hisoblanadi. O'simliklarsiz Yer yuzida hayotning davom etishi mumkin emas, chunki ular fotosintez jarayoni orqali havoni kislorod bilan boyitadi va inson, hayvon hamda boshqa tirik mavjudotlar uchun zarur muhitni yaratadi. O'simliklarning inson hayotidagi o'rni beqiyosdir. Ular oziq-ovqat mahsulotlari, dori-darmon, kiyim-kechak, qurilish materiallari va turli texnik vositalar ishlab chiqarishda xomashyo sifatida ishlatiladi. Masalan, bug'doy, sholi, makkajo'xori, sabzavot va mevalar inson oziqlanishining asosi bo'lsa, paxta, zig'ir, kanop kabi o'simliklar to'qimachilik sanoatida muhim o'rin tutadi. Dorivor o'simliklar esa tibbiyotda turli kasalliklarni davolashda tabiiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda tabiatdagi biologik xilma-xillikning kamayishi insoniyat oldida jiddiy ekologik muammo sifatida turibdi. Ayrim o'simlik turlari haddan tashqari ko'p yig'ib olinayotgani, yerlarning sho'rlanishi, suv tanqisligi, iqlim o'zgarishi natijasida ularning

Date: 23rd November-2025

ko‘plab turlari yo‘qolib bormoqda. Bu holat nafaqat tabiatga, balki inson salomatligiga ham bevosita ta‘sir qiladi. Shu sababli, o‘simliklarni asrash, ularning tabiiy yashash joylarini saqlab qolish va yangi turlarni ko‘paytirish dolzarb masalaga aylangan. Dorivor o‘simliklarning turlari juda ko‘p bo‘lib, ular xalq tabobatida ham, zamonaviy tibbiyotda ham keng qo‘llaniladi. Masalan, itburni mevalari yurak va qon tomir kasalliklarini davolashda, qizilmiya ildizi esa yo‘talga qarshi vosita sifatida ishlatiladi. Shuningdek, romashka, rayhon, zirk, sarimsoq va piyoz kabi o‘simliklarning ham davo xususiyatlari juda yuqori. Shu bois, ularni tabiiy muhitda saqlab qolish bilan birga, sun‘iy yo‘l bilan yetishtirish, urug‘larini saqlash va o‘simlik banklarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston florasida 4500 dan ortiq o‘simlik turi mavjud bo‘lib, ularning bir qismi noyob va “Qizil kitob”ga kiritilgan. Qizil kitobga kiritilgan o‘simliklar orasida tog‘ lola, archa, boychechak, siyohrang bodom, tog‘ rayhoni kabi turlar mavjud. Bu o‘simliklarni saqlab qolish maqsadida yurtimizda bir qator milliy bog‘lar, qo‘riqxonalar va botanika bog‘lari tashkil etilgan. Masalan, Zomin, Hisor va Chatqol qo‘riqxonalari mamlakatdagi noyob o‘simlik turlarini himoya qilishda muhim o‘rin tutadi. O‘simliklarni muhofaza qilish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy ahamiyatga ham ega. Chunki o‘simliklar iqtisodiyotning deyarli barcha sohalarida qo‘llaniladi. Qishloq xo‘jaligida hosildorlikni oshirish, farmatsevtika sanoatida dori ishlab chiqarish, to‘qimachilik sanoatida tabiiy tolalardan foydalanish kabi jarayonlar o‘simlik resurslariga bog‘liqdir. Shuning uchun o‘simliklarni ko‘paytirish, qayta tiklash va kelajakda foydalaniladigan zahiralarni yaratish mamlakat barqaror rivojlanishining muhim omillaridan biridir.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ekologik barqarorlikni ta‘minlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yo‘lida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. “Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida millionlab daraxt va butalar ekilmoqda, bu esa nafaqat havoni tozalaydi, balki kelajak uchun muhim o‘simlik resurs zahirasini ham yaratadi. Shuningdek, suv tejovchi texnologiyalar, ekologik toza qishloq xo‘jaligi usullari va urug‘ banklarining tashkil etilishi o‘simliklarni asrash va ko‘paytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. O‘simliklarni muhofaza qilish faqat hukumat va tashkilotlarning

Date: 23rd November-2025

emas, balki har bir insonning mas'uliyatidir. Har bir fuqaro tabiatga e'tibor bilan qarasa, daraxt ekish, gul parvarishlash, yashil muhitni saqlashga hissa qo'shsa, bu butun insoniyat kelajagi uchun foydali bo'ladi. Chunki o'simliklar — bu hayot manbai, ular orqali tabiat yashaydi, inson yashaydi va kelajak avlod uchun sog'lom muhit yaratiladi.

Xulosa. Tabiat boyliklarining eng bebaho qismini o'simliklar tashkil etadi. Ular nafaqat ekologik tizimning barqarorligini ta'minlaydi, balki inson hayoti uchun zarur bo'lgan ko'plab resurslarning manbai hamdir. Shu bois, kelajakda foydalaniladigan o'simliklar zahirasini yaratish va ularni asrab-avaylash bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biridir. O'simliklar insoniyatning oziq-ovqat xavfsizligi, dori-darmon ta'minoti, toza havo va sog'lom muhit uchun xizmat qiladi. Biroq inson faoliyati natijasida tabiiy muvozanat buzilsa, ko'plab o'simlik turlari yo'qolib ketish xavfi ostida qoladi. Shu sababli, har bir davlat, tashkilot va fuqaro o'simliklarni himoya qilish, ularni ko'paytirish, yangi plantatsiyalar barpo etish, noyob turlarni saqlab qolish borasida o'z hissasini qo'shishi zarur.

O'zbekiston florasi boy va xilma-xildir. Uni asrash nafaqat ekologik, balki iqtisodiy jihatdan ham foydalidir. Yangi dorivor, manzarali, texnik va oziq-ovqatbop o'simlik turlarini o'rganish, ularni ekish va urug' zahiralarni yaratish orqali kelajak avlodlar uchun mustahkam tabiiy resurs bazasi shakllantiriladi. Xulosa qilib aytganda, o'simliklar insoniyat kelajagining kafolatidir. Ularni asrash, tabiat bilan uyg'un yashash va har bir o'simlikni qadrlash — bu bizning hozirgi avlod sifatidagi eng muhim burchimizdir. Faqat shunda biz kelajak avlodga yashil, sog'lom va barqaror tabiatni meros qoldira olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Atrof-muhitni muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. — Toshkent, 2023 yil.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Jo'rayev A., Yusupova D. O'simlikshunoslik asoslari. — Toshkent: "O'qituvchi", 2019.
4. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi hisobotlari. — Toshkent, 2024.
5. G'ulomov A., Tursunov M. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
6. Nurmatova N. Biologik xilma-xillik va uni saqlash muammolari. — Samarqand: "SamDU nashriyoti", 2020.
7. To'xtayev B. Dorivor o'simliklar va ularning amaliy ahamiyati. — Toshkent: "O'zbekiston", 2018.
8. www.eco.gov.uz — O'zbekiston Respublikasi Ekologiya vazirligining rasmiy sayti.
9. www.agro.uz — O'zbekiston Qishloq xo'jaligi vazirligi portali.
10. Biologiya va ekologiya jurnali. — Toshkent, 2022–2024 yillar sonlari.

